

N:o 15.

Af herr **Tamm**, *angående skrifvelse till Konungen i fråga om åtgärder till motverkande af osedlighet.*

Betraktar man folkens historia, måste med glädje bemärkas, att ett bestämdt framåtskridande i det hela egt och eger rum; men detta framåtskridande sker ej regelbundet snörrätt, utan liknar mera en hafvets vågrörelse, då folken under den ena tidsåldern stiga uppåt, för att under en efterföljande sjunka nedåt. Nekas kan icke, att vår tidsålder företer en de skarpa motsatsernas väldiga strid. Det är, som om vågorna brötos utefter ett långt hafsgrund, der all regelbundenhet i vågrörelsen vid ytlig betraktelse förefaller vara försvunnen.

Sådana brytningar på det religiösa, sociala och politiska området spörjas öfver allt, och lätt kan man fatta, att mången står bäfvande inför vår tids företeelser. Men man bör icke förbise, att mycket finnes, som kan förbättras; att allt stort och godt i menskligheten måste framföras med »vedermöda» och »sveda», och att ej vi, utan en högre hand styr världens öden, så att skäl till misströstan i djupaste mening i sjelfva verket icke förefinnas. Mycket i denna strid är dock framkalladt af en reaktion mot det onda och ofullkomliga, som existerar, och häraf alstras visserligen en sorglig bitterhet och ganska naturliga öfverdrifter i kampen; men denna strid är likväl i och för sig ett godt, emedan den leder till förbättring och det ondas aflägsnande. Behöfver man således icke skåda med dådlös misströstan mot framtiden i ofvannämnda händelsen, just därför att på dem striden är i full gång, så har dock människovännen tillräcklig anledning till oro deruti, att det allra viktigaste området af alla — det moraliska — företer en yta, som närmast

liknar ett sluttande plan, der jemförelsevis ringa arbete uppåt spörjes. Den moraliska halten och verkan af åtgärder nationerna emellan är ej den afgörande; inom folken sjelfva är ej *den frågan* bestämmande: är denna lag, denna handling i enlighet med moralens bud? Individerna låta sin handel och vandel ej heller deraf ledas. Mer och mer är vår tid stadd på nedgång i dessa hänseenden: förvärfsbegäret och njutningslustan äro regulatorerna. Sjelfmord, förfalskningar, ja, affärsskandaler af alla slag, stora och små, bland hög och låg, i representant-församlingar och bland enskilda, och brott mot andras egendom äro alldagliga nyheter i pressen. Värst är, att den moraliska känslan genom denna alldaglighet blir så förslappad, att stöld kallas oregelbundenheter och oegentligheter, ondt får ej kallas ondt, synd synd; och till slut uppskakas ej ens någon häraf, ännu mindre reser sig folket med kraft och ihärdighet deremot, ja, och häri ligger den största faran, till och med de bästa samhällselementen taga saken likgiltigt! Är detta sant i allmänhet, så är det fullt ut lika sant och eger sin tillämpning på ett speciellt område, det, som i egentlig mening benämnes sedlighets-området: förhållandet mellan de begge könen. Staten kan och bör icke stå likgiltig inför detta, ty här gäller det dess säkraste grundvalar: familjens helgd och det kommande släktets uppfostran, hvarpå statens framtid beror. Hvar befinna vi oss nu i sedligt hänseende? — Spörj efter, huru många äktenskap, synligt eller doldt, brutits af osedlighetens demon! Utforska grundorsaken till mångens ruin, eller dertill, att den unge mannen tillgriper principalens eller bekantas kassa under lånets eller tjufnadens form, mördar sin bror och dylika dater! Spörj i fattigmans hydda, hvarför brödet blir så odrygt! Svaret härpå skall blifva: njutningslustan och en i osedlighet tillbragt ungdom, deraf född olust till arbete och till hemmets stilla behag. Forska i polisjournalerna och betrakta antalet fosterfördrifningar och sjelfmord! Spörj, hvarför fattigvårdstungan är så dryg, och svaret blir: »de oäkta barnen!» Här klagas från våra sydliga provinser, att våra arbeterskor återvända dit från Tyskland och Danmark, sedan de blifvit förderfvade derstädes. Betrakta registret öfver Stockholms prostituerade qvinnor och se huru landt-befolkningens barn bidraga dertill med hufvudparten! Se på den anda, som deraf framfödes och som visar sig i utelif på krogar och sångkaféer m. m., hvilket allt mera griper omkring, ej blott bland s. k. ungar, utan äfven bland äldre män, ja, bland sjelfva familjerna. Se huru denna anda återspeglar sig i litteraturen, såväl i den inhemska som i den utländska, och som öfverallt utbjudes! Ja, en del häraf, som icke ens kan räknas till den osedliga litteraturen, har tillgripit medlet

att låna »pikanta» titlar för att kunna säljas till oskäligt höga pris. Se på den gång nedåt, som den dramatiska framställningen undergår, i det att det knappt mera lönar sig att framställa förädlande teaterpjäser, ty dessa sakna publik! Man tillgriper då äktenskapsbrottens »mise-en-scène» på de s. k. bättre scenerna, för att ej tala om den allt större dragning, de allt talrikare varietéerna synas utöfva.

Detta allt — och tusende exempel kunde anföras — är dock endast synliga tecken af en dold osedlighetens lavaström, som genomflyter hela samhället och alla dess lager och förbränner statens och folkets lifskraft. Men hvad under! Knappt någon vågar uppträda här emot, utan rundt omkring ropas: »tyst, tyst!», och man föredrager att låta samhället förmultna på grund af falsk blygsamhet, om det verkligen är blygsamhet, under det att vårt slägte rent af uppfostras till osedlighet.

I våra dagar proklamerar ju formligen den fria kärleken, äktenskapet förhånas och förkastas, passionerna gifvas fritt lopp såsom en klokhetsåtgärd, i stället för att man förr ansåg såsom manligt och rätt, att människan var herre öfver sina passioner och ej slaf under dem. Befolkningsproblemet skall lösas, ej på sedligt ordnad grund, utan med konstlade medel, som fritt utbjudas och annonseras i flera tidningar, ja, i fackblad, och som åtföljas af anvisningar om sättet att använda dem. Under det sträfvandet att uppfostra till sedlighet vinner föga uppmuntran, synes man allt mera vilja förklara osedligheten såsom varande ett *nödvändigt* ondt, som så att säga eger likberättigande med det goda. Allt göres för att undandraga människan från osedlighetens naturliga följder: barnaframbringandet hindras genom s. k. preventivmedel, och prostitutionens följder söker man förebygga genom den s. k. reglementeringen af prostitutionen. De naturliga följderna af allt detta blifva naturligen: fosterfördrifning, barnamord och ökad prostitution.

Ja, äfven från rättänkande människor hör man stundom sådana i tydlig strid med Guds bud stående uttryck, som att osedligheten ej är så farlig; att samhället ej lider af mannens otuktighet, så länge qvinnan bevaras ren; att lättsinnet är oskadligt för gossen och mannen, men ej för qvinnan, och att således morallagen gäller för henne, men ej för honom. Huru kan man så förvränga alla rättsbegrepp! Hvarför skall gossen sakna det stöd för sin sedlighet, som allmänna opinionen ännu delvis lemna qvinnan? Tror man att mannens sedlighet är af så föga värde för familj och samhälle, och kommer icke qvinnan, som man kallar det svagare könet, kanske därför, att hon så

fullt hängifver sig åt den kallare mannen, kommer hon icke att småningom neddragas till mannens låga ståndpunkt och uppfattning?

I vår tid är literaturen en af de mäktigaste uppfostringsmedlen; men hon måste också uppehållas på en hög och ren ståndpunkt, om hon skall vara mächtig sin ädla uppgift. Sker tvärtom, blifver den ett uppfostringsmedel nedåt, och huru är det för närvarande härmed stäldt? Jag vill nu ej tala om den literatur, som snart sagdt finnes öfverallt, och i jembörelse med hvilken Paul de Kocks romaner äro helt sedliga; men hvad skall sägas om den osedlighetsliteratur, som är skrifven för och i flera upplagor utgår till skolungdomen af begge könen och är dem tillegnad? Hvad om dessa böcker, som på gatorna offentligt utbjudas af tidningsgossar såväl som i cigarrbutiker, tidningskontor och boklädor, och som tillocka sig köpare genom pikanta titlar, genom angifvande af att vara »konfiskerade» eller förbjudna utomlands, eller som säljas i slutna omslag och utgå i stora upplagor? Hvad skall sägas om dessa obscena bilder i cigarett-lådor, i särskilda omslag, ja, som öppet annonseras från Stockholm och utlandet mot insändandet af postmärken, under utlofvande af all möjlig diskretion? Man skall ej invagga sig i den tron, att dessa bilder spridas i ringa mängd; affären är lönande både för annonsör och säljare, och giftet sprides från bekant till bekant att dermed uppfostra vårt folk. Jag skall till vederbörande utskott öfverlemna en del bevisningsmaterial, som jag samlat, till bestyrkande af här gjorda påståenden, då jag icke vill bifoga det till motionen, alldenstund det är af sådan beskaffenhet, att det icke lämpar sig för offentligheten, ehuru dessa bilder offentligt utbjudas till gammal och ung i åtskilliga tidningar, som stundom hitta vägen till månget anständigt hem.

Inför dessa fakta uppstår frågan: skall detta sakernas tillstånd fortmeta? Kan intet göras deremot? Är vårt folk prisgifvet åt moralisk undergång i likhet med de folkslag, som enligt historiens ojäfaktiga vittnesbörd genom osedlighet gått sin undergång till mötes? Eller är ej möjligen ännu tid att ingripa mot en fiende, oändligt mycket farligare för vårt folk än någon utländsk inkräktare?

För min personliga del hyser jag den öfvertygelsen, att verklig bot mot detta onda endast kan vinnas på moralisk väg, derigenom att den sedliga opinionen reser sig och kraftigt söker motarbete detsamma. En härmed sammanfallande åsigt har redan framkallat en reaktion mot osedligheten i Tyskland, Frankrike, Belgien, Schweiz, Ryssland, Danmark samt Finland; och i Norge har man ansett saken så pass vigtig, att stortinget beviljat anslag för bearbetning af denna sedliga opinion.

Man spørjer deruti ett glädjande tidens tecken. Hvad en sedlig opinion kan åstadkomma framgår ock af de lagrar, nykterhetsrörelsen såväl hos oss som i andra länder vunnit. När skall man se att osedligheten, dryckenskapens tvillingssystemer, är ett vida farligare ondt än denna? — farligare, derföre att osedligheten är ett tygellöst lössläppande af en naturligare drift, och just derför svårare att beherska; farligare, emedan hon kan så väl dölja sig och smyga lömskt omkring, är så svår att upptäcka; men trots allt detta sprider hon sitt gift först till individen, sedan till samhället, och detta gift kan sedan aldrig fullt utdrivas.

Men lika sant som det torde vara, att ett moraliskt ondt endast kan utrotas på moralisk väg, och att morallagen och den borgerliga lagen ej kunna så helt sammanfalla, så att etiska förbrytelser alltid böra underkastas borgerliga straff, samt slutligen, att de grymma och omenskliga straff, som under förflutna tider rigtats förnämligast mot qvinnan af lagstiftaren — mannen — visat sig föga verksamma för sjelfva osedlighetens hämmande; lika visst kan dock lagen sättas upp som värn mot eggelsen till osedlighet, och den kan, såsom af nykterhetskampens historia framgår, vara af största betydelse för utvecklingen af en moralisk opinion. Den får först och främst ej vara sådan, att den motverkar det moraliskt rätta genom upprätthållandet af orätt uppfattning; och vidare kan den hejda det ondas framfart i flera fall.

Vår svenska sedlighetslagstiftning förekommer hufvudsakligen i strafflagens 18 kapitel, och torde kräva åtskilliga närmare förtydliganden och tillägg för att lämpa sig efter nutidens rättsuppfattning och täcka förbrytelserna i den form, de nu antagit, hvaraf jag skall taga mig friheten framhålla några sidor, som, enligt min åsigt, böra beaktas vid en omarbetning af denna lag. Denna omarbetning, som jag icke eger förmåga att sjelf företaga, nödgas jag derför hänskjuta till Kongl. Maj:t, så mycket mera som en omarbetning af ofvan åberopade kapitel i strafflagen säkerligen sammanhänger med andra paragrafer i lagar och förordningar, hvilket allt för en icke lagkunnig omöjliggör framställande af ett positivt förslag.

I § 7 af strafflagens adertonde kapitel möter oss en straffbestämelse för man, som öfvar otukt med qvinna under 12 och 15 år. Man gör sig genast frågan: hvarför skall i det ingalunda ovanliga fallet, att qvinna öfvar otukt med en minderårig 12 å 15 års gosse, qvinnan vara straffri? Jag kan ej förklara detta på annat sätt, än under den grundfalska förutsättning, att osedlighet och otukt äro för gossen, den blifvande mannen, en småsak, hvadan för hans förförelse intet straff är stadgadt, en uppfattning, som helt och hållet strider mot *den na-*

turliga moraliska likställigheten mellan könen och därför icke bör ega något som helst stöd i lagen, ur hvilken alla uttryck och bestämmelser, som häntyda på en dylik uppfattning, böra utmönstras.

Vidare afser denna paragraf skydd för den unga flickan; men då Kongl. Maj:t och Riksdagen antagit en lag, som höjt äktenskapsåldern för qvinnan till 17 år, på den grund, att hon dessförinnan måste betraktas såsom fysiskt alltför svag att kunna uppfylla sina pligter såsom maka och moder, och psykiskt alltför outvecklad, att, i ett så viktigt hänseende som ingående af äktenskap, bestämma öfver sig sjelf och af alla dessa anledningar oförmögen att uppfostra sina barn; synes äfven den lagliga skyddsåldern och den deraf härflytande sjelfansvarighetsåldern för qvinnan böra erhålla en motsvarande förhöjning.

§ 9. »Ogift man, som öfvar otukt med ogift qvinna, utom de fall, som förut sagda äro, straffes för lönskaläge med böter, högst ett hundra riksdaler. Ej skall dock sådant straff ådömas i annat fall, än då mannen, efter lagsökning af qvinnan eller hennes målsman, ålägges att underhåll gifva till barn, hvarmed qvinnan i lägersmålet rådd blifvit.»

Denna paragraf påminner om förhållandet, då ett barn tappar en tallrik; går icke tallriken sönder, så ler man åt saken och säger kanske: »det var tur», men går tallriken sönder, får barnet tillrättavisning. Härigenom begås en orättvisa. Ingen kan tolka denna paragraf så, att lönskaläge, utan påföljden, är orätt, hvilket framkallar en begrepps-förvirring, då ej det onda i och för sig är ondt, utan endast upptäckten deraf. Men lagparagrafen kan dessutom hafva en ej oantaglig påföljd, nemligen den, att mannen finner sig föranlåten att idka lönskaläge under förhållanden, som omöjliggöra befruktning, då denna föranleder ej allenast äfventyret att få underhålla barnet, utan då den i och för sig göres till en påföljd, som är belagd med böter. Straffet blir således härvidlag icke ett korrektiv mot lönskaläge, utan en premiering för användande af konstlade eller s. k. preventivmedel, och det verkar således icke i sedligt hänseende, utan kan verka i rent osedligt.

Huru barnets uppfostran bör betryggas, så att det icke faller det allmänna till last — en sak väl värd att beakta och söka finna bästa möjliga bot emot — är ett förhållande, som icke borde falla inom det köns-sedliga området, och den omhandlade paragrafen, så långt den i ändrad form bör bibehållas, borde finna plats under annan rubrik.

§ 11. »Främjar någon otuktig lefnad genom koppleri, eller håller sådant hus, der otukt drifves; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år.

Qvinna, som i dylikt hus låter bruka sig till skörlefnad, straffas med fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år.»

Af alla med osedligheten sammanhängande och af densamma framkallade företeelser är ingen för vanligt rättsbegrepp mera upprörande, än när dessa osedlighetens qvinliga offer ej blott af egen lusta eller egna behof förslafvas, utan sjelfva deras synd göres till en förvärfskälla för andra personers vinningslystnad.

I vårt land finnas ju inga bordeller, säger man, och detta påstående försvarades af herr öfverståthållaren under diskussionen vid 1889 års riksdag dermed, att med bordell menas endast en institution, som står under polisens uppsigt, med af polisen gifna bestämmelser, taxor m. m., som här ej finnas. Härmed lugnar man sig och anser, att allan rättfärdighet är uppfylld. Men likaväl kunde man i fråga om lönkrogeriet säga, att lönkrogarne ej äro legaliserade, och därför bör man ej bry sig om dem. Samma talare medgaf, att sådana lönbordeller finnas i hufvudstaden, då han sade, »att det har ofta här inträffat, att när personer hafva upplåtit sina hus hufvudsakligen till bedrifvande af otukt, har polisen inskridit, och de personer, som blifvit anklagade, hafva fälts till ganska höga böter». Alltså de finnas och lagföras, men vår nuvarande lag är oförmögen att träffa dem hårdare än med böter.

Osedligt ocker kan bedrifvas och bedrifves på många sätt och talrika ställen t. ex. i hufvudstaden, hvars moraliska anda har en så vidt utgrenad verkan i vårt land. Hvarför skulle eljest åtskilligt derom förekomma i »föreskrifter rörande uppsigten öfver prostituerade qvinnor i hufvudstaden»? Förut omnämnde talare yttrar om dessa föreskrifter: »jag vågar bestrida, att öfverståthållareembetet har utfärdat något reglemente, ty utfärdande af reglementen torde böra tillgå på annat sätt, än att i promemorieform lemnas föreskrifter, huru underordnade tjänstemän skola förfara», och detta, ehuru dessa föreskrifter hafva ett reglementes form och äro undertecknade af en öfverståthållare samt innehålla ordningsregler äfven för de prostituerade qvinnorna, samt enligt § 7 skola vid inskrifningen tillställas hvarje prostituerad, hvadan talaren således, riktigare än han tänkt, inberäknat dessa qvinnor bland öfverståthållareembetets »underordnade tjänstemän». Särskild föreskrift lemnas äfven föreståndaren för polisafdelningen i punkt 1 af 10 §, »att efterforska, huruvida å hoteller för resande, kaffehus, krogar, cigarrbutiker eller andra dylika ställen skörlefnad såsom yrke bedrifves, eller om dessa inrättningars egare eller föreståndare i sina lokaler hafva qvinnor, hvilka försörja sig genom liderlighet», och, tillägger föreskrifterna, »utan att vara antecknade såsom besigtningsskyldige». Enligt vanlig

slutledningsförmåga kan detta stadgande endast tolkas på så sätt, att den öfvervakande magten rent af har order att låta detta ocker på osedligheten fortgå, om blott qvinnorna underkastas besigtning.

Att sålunda faktiskt bryta mot strafflagens 18 kap. 10 § och ockra på osedligheten kan lätt ske ej blott genom att upplåta rum åt prostituerade mot oskäligen hyra, utan rent af under laglig form, t. ex. då prostituerade anställas såsom tjänstehjon och dymedelst undandragas lösdrifvarelagens stadganden. En skärpning af denna paragraf mot den vedervärdigaste af alla handlingar, att ockra på en annans osedlighet, torde böra vidtagas, eller en förklaring lemnas, afseende att denna paragraf ej blir en död bokstaf mot ett brott, som faktiskt förekommer.

I detta sammanhang och ehuru saken ej torde böra i strafflagen intagas, kan väl framhållas ett i Sverige vidtaget bruk att på krogar, s. k. kaféer och restaurationer använda qvinlig betjening, ofta anställd i syfte att locka kunder och förmå dessa att extravagera i synnerhet i dryckesväg. Ifrågasättas kan verkligen, om icke ett förbud, i likhet med ett, som lär vara utfärdadt i Petersburg mot användande af qvinlig betjening på dylika ställen, skulle vara såväl till dessa qvinnors gagn som ock verka i sedlighetens och nykterhetens intresse samt högst betydligt inskränka småkrogarnes antal, hvilka lättast undandraga sig all kontroll öfver hvad der försiggår.

Fullt ut lika skadligt i sedligt hänseende verka de sig ständigt ökande varietéteatrarna, hvilka på senare tider visat sig utgöra det mest lockande surrogat för dramatisk konst, under en tid, då dramatisk konst på det hela ligger nere, och då våra bättre scener äfven dragas ned af en förskämd smak till en oädlare repertoar. Visserligen förefinnas äfven här gradationer, då somliga varietéteatrars »artister» i sitt skick och sina later veta att bibehålla en rest af blygsamhet; men på det hela taget äro deras prestationer anlagda på sinligheten: ord, mimik och plastik äro lika många sätt att väcka lidelser hos en publik, som efter representationen ofta söka dessa lidelsers tillfredställande i prostitutionens armar eller hvarhelst tillfälle dertill erbjuder sig på annat håll. Nekas kan ej, att vår tids förskämda smak framkallat en osund tillgång på förlustelokalerna, der en vevverkan eger rum mellan »artister» och publik. Fräckheten utgår ej endast spontant från dessa varieté-»artister»; den föranledes äfven och stegras genom de ofta frenetiska bifallsyttringar, som framkallas å åskådarnes sida af oblyga ord och åtbörder. Och bland dessa åskådare och åhörare finnas ej blott bonvivanter, rouéer och »dungkarlar», utan äfven fäder och mödrar, som genom sina applåder håna familjens och äktenskapets helgd. Men äfven ynglingar

och flickor gå i dessa liderlighetens plantskolor, från hvilka den blifvande generationen måste medföra frön till förskämning och undergång. Det är på hög tid, att ett motgift kommer till användning emot denna renodling af osedlighetsbaciller, ty icke torde inympning dermed göra individerna oemottagliga för osedlig smitta längre fram i lifvet, sedan de redan i ungdomen blifvit andligt och kroppsligt förderfvade.

En begränsning i de lägre teatrarnes och varietéernas verksamhet skulle möjligen äfven kunna ernås derigenom att åtminstone vissa dagar i veckan, då de af statsmedel understödda scenerna spela, andra teatrar skulle hållas stängda. Då dessa stats-scener skola afse en uppfostran för nationen i åtskilliga hänseenden, torde icke ett dylikt förbud, kunna anses för hårdt, då i annat fall dessa scener hotas med sotdöd under konkurrensen med öfriga teatrar.

§ 13. »Sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.»

I betraktande af det stora inflytande literaturen utöfvar i våra dagar, då utprånglandet af tryckalster ofta sker af minderåriga, hvilka deraf fullständigt förderfvas, och då vi, såsom visadt är, öfversvämmas ej blott af inhemsk, utan äfven utländsk obscen litteratur och bilder, hvilka fritt och med all möjlig tydlighet annonseras; torde alla erkänna, att detta onda vuxit i sådan grad, att det är väl värdt att tillse, om ej sådana förtydliganden och ändringar i lag kunna göras, att någon hämsko sättes härför.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Konungen anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och derefter taga i öfvervägande, huru vida icke dels från statens sida särskilda åtgärder skulle kunna vidtagas för att kraftigare än nu sker hindra det under olika former offentliga framträdandet af lockelser till osedlighet, dels ock den allmänna sedliga uppfattningen inom samhället skulle kunna höjas genom ändring af och tillägg till gällande lagar och förordningar, som afse förekommande af osedlighet.

Om remiss till tillfälligt utskott anhålles.

Stockholm den 28 januari 1893.

Hugo Tamm.